

Б. М. Маньковський

**Трагедія та виклик
діабетичної нейропатії**

АТЛАС

КИЇВ 2024

УДК 61:616-009.9:616-036.1:616.85

Б. М. Маньковський. Трагедія та виклик діабетичної нейропатії. АТЛАС. – К.: Вірапроджект, 2024. – 424 с іл.
ISBN 978-966-647-218-5

В атласі «Трагедія та виклик діабетичної нейропатії» за авторством професора Б. М. Маньковського в таблицях та рисунках розглядається діабетична нейропатія як ускладнення цукрового діабету, яке видається найбільш недооціненим з боку лікарів і пацієнтів щодо його своєчасної діагностики та лікування.

В Атласі в ілюстративній формі наведено сучасні дані стосовно діагностики та лікування діабетичної нейропатії.

Також в атласі представлено унікальний розділ «Гра в діагнози», присвячений живопису в медицині та медицині в живописі. Мистецтвознавство та медицина мають важливу спільну рису: обидві дисципліни потребують уважного спостереження. Останнім часом ці дві сфери почали ще більше перетинатися. Медичні школи США включають уроки мистецтва у свої програми, адже дослідження показують, що вивчення творів живопису тренує у лікарів навички спостереження. Тож цілком зрозуміло, чому медики виявляють інтерес до життя та творчості майстрів мистецтва. А публікація такого унікального розділу в Атласі стає цілком обґрунтованою. Атлас має незвичний формат, велику кількість ілюстрацій, цікавої та корисної інформації. На вас чекають цікаві історичні екскурси, акцент на деталях життя та творчості відомих митців з паралельним зануренням в історію визначення та вивчення діабету від першої згадки симптомів до сучасності.

В Атласі представлена точка зору ендокринолога-діабетолога, але питання діагностики та лікування діабетичної нейропатії актуальні для лікарів — терапевтів, сімейних лікарів, неврологів, психіатрів та інших.

Відповідальна за випуск: Ніна Дзуєнко

Редактор: Леся Трохимець

Дизайн та верстка: Світлана Баранова

Коректор: Людмила Брязкало

Я не можу зрозуміти, чому деякі люди
беззастережно вірять у медицину, але не в мистецтво.

Демієн Херст

Картини — це лазівки для втечі душі, що веде її до інших сцен і сфер.
Це книги, історії та проповіді, які ми можемо читати,
не гортаючи сторінки.

Сер Джон Гілберт

Немає мистецтва кориснішого за медицину.

Гай Пліній Секунд (Старший)

Нехай кожен про це судить, як йому завгодно; наше завдання – описувати очевидні природні властивості речей, а не вишукувати сумнівні причини.

Гай Пліній Секунд (Старший)
(Природна історія, XI, 8)

ЗМІСТ

Гра в діагнози	8
Творчість художників із хворобою Альцгеймера	80
Данина медицині: лікарі в образотворчому мистецтві	96
Жінки в медицині та мистецтві	186
Портрети лікарів пензля відомих художників	198
Життя з діабетом очима художників	314

ЗМІСТ

Короткий історичний нарис.....	9
Депресія та цукровий діабет: епідемія в епідемії	23
Когнітивні розлади у пацієнтів з цукровим діабетом: недооцінене супутнє ускладнення.....	129
Цукровий діабет та інсульт: необхідність змінити статус-кво	179
Периферична діабетична нейропатія: турбуюче ускладнення.....	239

Гра в діагнози

Діагнози художникам за картинами

Мистецтвознавство та медицина мають важливу спільну рису: обидві дисципліни потребують уважного спостереження. Останнім часом ці дві сфери почали ще більше перетинатися. Медичні школи США включають уроки мистецтва у свої програми, адже дослідження показують, що вивчення творів тренує у лікарів навички спостереження. Тож цілком зрозуміло, чому медики виявляють інтерес до життя та творчості майстрів мистецтва.

Часто в медичних журналах публікуються дослідження з метою діагностики захворювань художників минулого. Висновки ґрунтуються на лікарських записах, інколи – на аналізі фізичних останків. Однак найчастіше автори звертаються до творів майстрів, щоб скласти якомога повну картину фізичного здоров'я художників у спробі краще зрозуміти їхню творчість.

Короткий історичний нарис

Перші згадки про діабет як окреме захворювання з'явилися задовго до нашої ери. Цілком зрозуміло, що перші описи цієї хвороби на багато століть (та навіть тисячоліть) випередили розкриття механізмів її розвитку, не кажучи вже про можливі варіанти лікування. Приблизно у 1550 році до нашої ери у папірусі Стародавнього Єгипту наведено опис рідкісного захворювання, при якому відзначається швидка втрата маси тіла і часте сечовипускання. Вважається, що це і є перша згадка про діабет як окрему хворобу.

Авторство терміну «діабет» може належати видатному вченому і лікарю давнини Аретейу Каппадокійському (81–133 рр. н. е.), який запропонував саме цю назву хвороби, що перекладається як «переходжу, перетинаю», а також таким чином описав прояви самого захворювання: «Жодна частина рідини не всмоктується в організмі, і великі кількості тіла витікають в сечу».

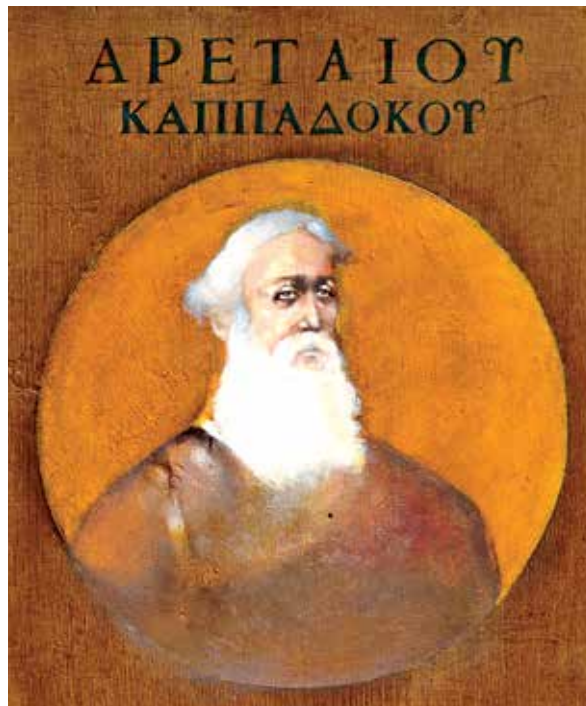

Рис. 1.1. Махмут Каратопрак.
Портрет Аретей Каппадокійського (2015)
З особистої колекції доктора Халіла Текінера, Кайсері

Аретей з Каппадокії (дав.-гр. *Αρεταῖος ὁ Καππαδόκης*; друга половина I століття, ймовірно, Каппадокія, – перша половина II століття, Олександрія) – видатний давньогрецький медик і філософ, чії справи збереглися. Ввів термін «діабет».

Перший опис цукрового діабету у європейській медичній літературі, автором якого є Аретей: «Діабет – дивна хвороба, нечаста серед людей, коли плоть і члени немов розчиняються, перетворюючись на сечу. Природа цієї хвороби, як і водянки, – холодна і волога. При цій хворобі, вочевидь, уражаються нирки та сечовий міхур, бо хворий ніколи не припиняє мочитися, при цьому сечовипускання його невпинне, подібно до того, як лється струмінь з відкритого водопроводу. Отже, природа цієї хвороби – хронічна, а для її формування необхідний тривалий час, але коли хвороба повністю сформувалася, дні пацієнта злічені, бо розчинення плоті йде дуже швидко, і смерть приходить швидко. Більш того, життя огидне і болісне. Жага невгамовна; хворий п'є неймовірну кількість рідини, яка, однак, не відповідає величезній кількості сечі, бо виходить сечі більше; і ніхто не може припинити спрагу хворого або його постійне сечовипускання. Адже варто лише їм утриматися від пиття, як рот їх запікається, а тіло висихає; у них починається нудота, неспокій і спрага, подібна до печіння; і дуже скоро спрага спалює їх, як вогонь».

Аретей назвав це захворювання «діабет». Так називався сифон на римських акведуках, через який постійно лилася вода. Справді, рясне сечовиділення через наявність глюкози в сечі – один з основних симптомів нелікованого цукрового діабету. На жаль, український переклад не може передати всю красу стилю Аретей. Але навіть переклад дозволяє зрозуміти, наскільки високими були спостережливість, співчуття до хворих та володіння письмовим мовленням у цієї непересічної людини.

Хворі руки Мікеланджело

Одного разу Мікеланджело, якому було вже під вісімдесят років, написав своєму племіннику, що руки — його основний інструмент — завдають йому величезного болю: «Ведення записів завдає мені значного дискомфорту». І якщо навіть писати йому було нелегко, то працювати молотком та долотом над міцним блоком каррарського мармуру — мабуть, просто нестерпно. Проте сучасні лікарі донині не можуть точно визначити, від якого захворювання суглобів постраждали пальці знаменитого скульптора.

Адміністрація церкви Санта-Кроче у Флоренції, де був похований Мікеланджело, заборонила ексгумувати його останки для патоморфологічного дослідження. Тому команда із п'яти медичних експертів підійшла до проблеми творчо. У своєму дослідженні 2016 року, опублікованому в «Журналі Королівського медичного товариства», лікарі вирішили спиратися на три портрети художника — два прижиттєві та одну більш пізню копію. Вони дійшли висновку, що Мікеланджело мав остеоартрит, спричинений багаторічною роботою з каменем.

Даніеле да Вольтерра
Портрет Мікеланджело Буонарроті (1544)